

Uudenmaan ruokaverkoston lausunto esityksestä laiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 ja 6 §:n muuttamisesta.

1. Hallituksen lakiesityksen tavoitteet

Lakiesityksen vaikutusarvioinnin yhteydessä todetaan

- Ehdotetut säännökset suojaisivat heikommassa neuvotteluasemassa olevaa myyjää maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa. Hyvän kauppatavan vastaisiksi katsottavien käytäntöjen kiellon arvioidaan luovan selkeät pelisäännöt toimijoiden väliseen kaupankäyntiin, lisäävän elintarvikemarkkinoiden toimivuutta ja parantavan elintarvikeketjun osapuolten välistä luottamusta ja yhteistyötä.
- Ehdotuksen odotetaan vähentävän tavarantoimittajien taloudellisia riskejä ja parantavan maataloustuottajien ja elintarviketeollisuuden maksuvalmiutta ja edellytyksiä investoinneille. Tällä olisi myönteinen vaikutus kotimaisen elintarvikeketjun kilpailukyvyille.
- Ehdotus parantaisi myös hyviä kauppatapoja noudattavien elinkeinonharjoittajien enemmistön asemaa, vähentämällä perusteetonta kilpailuetua, jota säännöksiä rikkovat elinkeinonharjoittajat voivat saada menettelystään.

Uudenmaan ruokaverkosto katsoo, että epäsuhtainen neuvotteluasema on pitkään vaikeuttanut pienten uusmaalaisten tuottajien ja jalostajien liiketoimintaa. Monet lakiesityksessä kiellettävät kauppatavat ovat jatkuvassa käytössä Uudellamaalla. Nyt esitetty laki parantaa ja selkeyttää lähiruokatuottajien asemaa suhteessa suuriin ostajiin ruokaketjussa, poistaa epäterveitä käytäntöjä ja kannustaa hyvien kauppatapojen noudattamiseen koko ketjussa. Uudenmaan ruokaverkosto pitää lakiesitystä tervetulleena ja tarpeellisena uudistuksena.

2. Lakiesityksen keskeinen sisältö

Lakiesitykseen on sisällytetty kauppatapadirektiivin edellyttämät maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaan liittyviä hyvän kauppatavan vastaisiksi katsottavia menettelyjä koskevat kiellot, kuten

- tietyn pituuden ylittävät maksuajat, tilausten peruutus lyhyellä varoitusajalla, ehtojen yksipuoliset muutokset, myyntiin liittymättömät maksut,
- liikesalaisuuksien laitton hankinta, käyttö ja ilmaiseminen sekä kostotoimet tilanteessa, jossa tavarantoimittaja käyttää tämän sopimusperusteisia tai lakisääteisiä oikeuksiaan.
- ostajalla velvollisuus vahvistaa kirjallisesti toimitussopimuksen ehdot tavarantoimittaja pyynnöstä.
- myymättä jääneiden maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden palautus ja hävittäminen, jos ostaja ei tätä korvaa, tavarantoimittajalle kohdistetut maksut tuotteiden varastoinnista, esillä pitämisestä tai tuotevalikoimaan sisällyttämisestä taikka markkinoille saattamisesta.
- maksujen vaatiminen myyjältä ostajan toteuttamasta mainonnasta ja markkinoinnista sekä tavarantoimittajan veloittaminen henkilöstöstä, joka sisustaa tavarantoimittajan tuotteiden myyntiin käytettyjä tiloja ilman, että asiasta on erikseen sovittu. Kielto koskisi myös käytäntöä, jossa ostaja vaatii tavarantoimittajaa vastaamaan kustannuksista, joita aiheutuu ostajan myydessä tuotteita alennuksella osana myynninedistämistä, jollei tästä ole erikseen sovittu.

Lakiesitys täydentää kauppatapadirektiivin edellyttämiä säädöksiä kansallisesti, tiukentaen tilausten peruuttamista ja maksuaikaa koskevia säännöksiä ja yksinkertaista dynaamista mallia. Lakiesityksessä valvontaviranomaistehtävät säädetään elintarvikemarkkinavaltuutetulle ja muutoksenhaku keskitetään markkinaoikeuteen.

- Tilauksen peruuttamiskielto 30 pv ennen toimitusta sekä maksuaika enintään 30 pv koskemaan kaikkia maataloustuotteita ja elintarvikkeita
- Dynaamisen mallin yksinkertaistus siten, että kiellot koskisivat kaikkia maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksia, kun ostaja on liikevaihdoltaan myyjää suurempi ja ostajan liikevaihto ylittää 2 miljoonaa euroa. Säännökset koskevat myös viranomaisia näiden ostaessa kyseisiä tuotteita
- elintarvikemarkkinavaltuutettu vastaa tarkastuksista, hän saa oikeuden antaa kiellettyyn menettelyyn liittyvän julkisen varoituksen, kieltää menettelyn jatkamisen ja hakea markkinaoikeudelta seuraamusmaksujen määräämistä. Tavarantoimittajan henkilöllisyyttä suojataan puolustautumismahdollisuudet huomioiden. Valtuutettu voi avustaa liikesalaisuuden haltijaa asian vireille saattamisessa ja hoitamisessa tuomioistuimessa.
- muutoksenhaku keskitetään markkinaoikeuteen

Uudellamaalla haasteina ovat olleet erityisesti tilausten peruutus lyhyellä varoitusaajalla, myymättä jääneiden tuotteiden takaisinottovelvoite, markkinointi- ja hyllymaksut, sekä erityisesti Private label – tuotteisiin liittyvä liikesalaisuuksien haltuunotto ja hyödyntäminen. Uudenmaan ruokaryhmä pitää hyvinä niin kauppatapadirektiivin määräyksiä, kuin kansallisia tiukennuksia ja odottaa, että lakiesityksen toimeenpano merkittävästi parantaisi uusmaalaisten pienten tuottajien ja jalostajien markkina-asemaa.

3. Lakiesityksen voimaantulo

Kauppatapadirektiivin edellyttämä kansallinen lainsäädäntö on julkaistava 1.5.2021 mennessä ja sitä on sovellettava viimeistään 1.11.2021. Ennen kansallisen lainsäädännön julkaisemista tehdyt toimitussopimukset on saatettava direktiivin mukaisiksi vuoden kuluessa kansallisen lainsäädännön julkaisemisesta.

Esitys ehdotetaan tulemaan voimaan 1.11.2021. Ennen sitä tehdyt toimitussopimukset tulisi saatettava tämän lain mukaisiksi vuoden kuluessa nyt käsiteltävän elintarvikemarkkinalain muutoksen julkaisemisesta.

Uudenmaan ruokaverkosto esittää harkittavaksi, että lain voimaantuloa aikaistetaan viimeisestä mahdollisesta päivästä ja laki saatettaisiin voimaan mahdollisimman nopealla aikataululla. Ruokaverkosto muistuttaa, että lakiesityksessä kiellettävät käytännöt ovat ruokatuottajien ja jalostajien arkipäivää ja koko ajan vaikeuttavat liiketoimintaa, ainakin Uudenmaan alueella. Elintarvikemarkkinalain uudistuksen tarve on suuri ja mitä nopeammin se saadaan voimaan, sitä parempi.

Mikä on Uudenmaan ruokaverkosto

Uudenmaan ruokaverkosto on Uudenmaan alueella toimivien lähi-, luomu- ja luonnontuotehankkeiden ja ruokatuotannon kehittäjien vapaaehtoinen ja – muutoinen yhteistyöfoorumi. Verkosto kokoaa eri puolella Uuttamaata toimivat ruokatuotannon ja -liiketoiminnan kehittäjät yhteen, tavoitteenaan mm. toiminnan tehostaminen, vaikuttavuuden parantaminen sekä osaamisen ja hyvien käytänteiden siirto.

Teemme yhteistyötä erilaisten toimenpiteiden, tilaisuuksien ja tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa sekä viestinnässä. Otamme kantaa Uudenmaan ruokasektorin ja siihen vaikuttavien säädösten ja ohjelmien kehittämiseen pienten paikallisten tuottajien ja elintarvikeyritysten liiketoiminnan näkökulmasta alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

Verkoston toimintaan osallistuvat verkostoa koordinoiva Laurea-ammattikorkeakoulu (Uudenmaan ruokasektorin kehittäminen-, Ruokaa luonnosta- ja Mission Zero Foodprint –hankkeet), Yrkeshögsskolan Novia (Ruokamaakunta Uusimaa- ja Meidän Uusimaaseutu-hankkeet), 4H-liitto (Ruokaa luonnosta-hanke), Fennoprpmo Oy (Uudenmaan ruokasektorin kehittäminen-hanke), Maa- ja kotitalousnaiset/ProAgria, Uudenmaan Ruoka-Food Hub, sekä tuottajajärjestöt MTK Uusimaa ja SLC Nyland.

Helsingissä 1.6.2020

Uudenmaan lähiruokaverkoston puolesta,

Ritva Jäättelä, **Uudenmaan ruokasektorin kehittäminen -hanke**, Laurea-ammattikorkeakoulu

Marianne Fred, **Ruokamaakunta Uusimaa- ja #Uusimaaseutu - #Nylandsbygd -hankkeet**, Yrkeshögskolan Novia

Matti Perälä, **MTK Uusimaa**

Bjarne Westerlund, **SLC Nyland**

Suvi Malin, **Kylää maisemaan- ja Future Crops –hankkeet, Etelä-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset**, ProAgria Etelä-Suomi, Uusimaa

Anikò Lehtinen, **Ruokaa luonnosta –hanke**, Laurea-ammattikorkeakoulu

Anne Turunen, **Mission Zero Foodprint**, Laurea-ammattikorkeakoulu